

Toona ciliata

Uw redactie kent geen andere boom met een zo brede culinaire toepassing als *Toona sinensis*.

De scheuten, het blad en de bast worden breed gebruikt in de keuken. Soms wordt deze boom ook wel 'maggiboom' genoemd, omdat je het blad kunt gebruiken om soep krachtiger te maken. Het is dus bij uitstek een echte voedselbosheld, die zeker ook een plek in de openbare ruimte verdient.

Auteur: Jan P. Mauritz VRT

De toon- of uiensoepboom: *Toona sinensis*

Voedselbosheld met bijzondere toepassingen

Species van het geslacht *Toona* zijn grote, hoog opgaande bladverliezende of half-bladverliezende bomen met een schitterende, redelijk open, breed ovale tot afgeplat ronde kroon. In hun natuurlijke verspreidingsgebied worden de bomen 30 tot 40 m hoog. Deze species stellen weinig eisen aan de bodem, maar groeien het best op rijke, voedzame gronden. Op oudere leeftijd wordt de kroon erg breed, maar de ronding in de kroon blijft behouden. De zware ronde stam vergaaffelt vrij snel in zware, afstaande gesteltakken. Voor gebruik in de openbare

ruimte, vooral als straatbeplanting, vraagt dit aandacht in de kweekfase en bij het opkronen op de standplaats.

Het hout van de verschillende *Toona*-soorten wordt zeer gewaardeerd, maar is nu over het algemeen schaars door buitensporige (en vaak illegale) houtkapactiviteiten in het verspreidingsgebied.

Het sortiment

Van de gevalideerde soorten zal uw schrijver de meest toepasbare species aan u voorstellen.

In Europa zijn er op dit moment naast *Toona sinensis* nog drie soorten beperkt in cultuur. Daarnaast komen er op termijn nog drie tot vier soorten beschikbaar door de klimaatverandering. De makkers verschijnen deze keer niet, zoals u gewend bent, in alfabetische volgorde op het podium, maar in volgorde van bekendheid.

Toona sinensis

Het natuurlijke verspreidingsgebied van deze makker ligt in het Verre Oosten, is zeer

Toona-bladeren

Naast *Toona sinensis* komen er op termijn nog drie à vier soorten beschikbaar door klimaatverandering

omvangrijk en omvat vrijwel alle provincies in Midden-China, Nepal, Bhutan, delen van India, Indonesië en Indochina. Het leefgebied strekt zich uit in bergwouden, hellingbossen en bosgebieden in stroomgebieden van rivieren tot hoogten van ca. 2900 m boven zeeniveau. Het zijn grote bomen, tot ca. 30 m hoog, in onze regionen waarschijnlijk tussen de 12 en 15 m, met een meestal onregelmatig ronde tot breed-ovale, spreidende, vrij dichte kroon.

De boom vormt een fraaie rechte centrale stam, die van nature vrij hoog vergaaffelt in zware gesteltakken. De schors is grijs tot donkerbruin, gespleten in verticale schorsrillen. Op oudere leeftijd schilfert de schors af. De schorsplaten buigen naar buiten af, waardoor de ruwe stam ontstaat. Het cambium is roze tot rood van kleur en vezelig van structuur. Het spinhout is crèmekleurig tot rood en geeft bij beschadiging, snijden of zagen een sterke onaangename geur af. De dikke twijgen zijn koperkleurig groen en zacht behaard. Het samengestelde blad is even veervormig, lang, tot wel ca 75 cm, met een bladsteel van 5 tot 15 cm lang en wel of niet behaard, afhankelijk van de standplaats. De centrale bladspil is vaak roodachtig, kaal of behaard, met meestal acht tot vijftien bladjukken. De deelbladjes hebben kleine bladstelen, 3 tot 9 mm, zijn smal lancetvormig tot lineair-lancetvormig, 9 tot 16 cm lang, 3 tot 6 cm breed, glanzend donkergroen en kaal of behaard, vooral op de middennerf en secundaire aderen. De bladvoet is asymmetrisch en de bladtop is toegespitst. De bladranden zijn licht gezaagd of gekarteld. In de herfst kleurt de boom schitterend licht- tot diepgeel. Bij bladkneuzing komt een ontzettend sterke stank vrij die de prachtige herfstkleur doet verbleken.

Toona in het regnum vegetabile

Dit is wederom een geslacht uit de buitencategorie. Onbekend maakt onbemind. Dat geldt ook voor de soorten van dit geslacht, die toch uitstekend toepasbaar zijn in de openbare en private ruimte in West-Europa, waar ze wel de nodige ruimte vragen om te schitteren. In dat opzicht hoort *Toona* thuis in dezelfde categorie als *Albizia*, *Ziziphus*, *Firmiana*, *Chitalpa* en andere soorten die door klimaatverandering noordwaarts trekken en het toepasbare sortiment verrijken. En er komen er meer!

Binnen de systematische indeling van het *regnum vegetabile* – het plantenrijk – behoort het geslacht *Toona* tot de orde van de *Sapindales* en daarbinnen tot de familie van de *Meliaceae*, de mahoniefamilie. Deze plantenfamilie komt voornamelijk voor in subtropische en tropische gebieden en een deel ook in de gematigde klimaatzones. De familie bestaat uit 53 geslachten met meer dan 650 soorten, die weer verdeeld zijn over ondersoorten en vars.

De meesten van u, waarde lezers van dit feuilleton, kennen dit genus echter als *Cedrela*. Dat zit als volgt: vanwege de determinatie van de geslachten is de mahoniefamilie opgedeeld in twee onderfamilies, te weten de *Cedreloideae* en de *Melioideae*. Deze onderfamilies zijn weer in zogenaamde stammen verdeeld. Zowel het geslacht *Toona* als het geslacht *Cedrela* valt onder de stam *Cedreleae*.

Het geslacht *Toona* kent ongeveer 18 soorten. De eerste botanische beschrijving van het geslacht *Toona* is van de Franse botanicus Adrian Henry de Jussieu (1797-1853), van in China verzamelde plantendelen en zaden, in opdracht van de Jardin des Plantes in Parijs.

Toona sinensis op daktuin van Boomkwekerij Ebben

De bloeiwijze bestaat uit hangende bloem-
pluimen, 40-60 cm lang, met kleine, onaange-
naam geurende witte manlijke en vrouwelijke
bloempjes. Bij de vrouwelijke bloempjes zijn de
meeldraden steriel en bij de mannetjes precies
andersom, een steriel vruchtbeginsel. De cen-
trale bloemsteel is licht behaard en glanzend.
De vruchten zijn donkerbruine vijfkleppige
doosvruchten, met in elke kamer van de doos
vlezige, aan één uiteinde gevleugelde platte
zaden met een lengte van 0,8 tot 1 cm.
Deze makker wordt vooral in China, India en
Australië veelvuldig aangeplant in stedelijke
gebieden voor de schaduw. De bomen worden
in Europa als parkboom toegepast. Uw schrij-
ver heeft straatbeplantingen van deze species

gezien in Parijs, Lyon, Monaco, Genève en Turijn.
In cultuur in West-Europa is van het geslacht
Toona slechts één cv bekend

***Toona sinensis* 'Flamingo'**

Deze makker komt van oorsprong uit Australië,
waar de boom sinds 1930 bekendheid geniet.
Het is een bijzonder opvallende middel-
grote boom met een hoogte van 10 tot 15 m.
Aanvankelijk groeit de boom slank omhoog en
heeft deze een zuilvormige kroon. Later wordt
de kroon breder tot breed ovaal/onregelmatig
rond. De stamschors is als de soort en de jonge
twijgen zijn koperkleurig en behaard. Het grote,
even geveerde blad, bestaat uit 10 tot 13 blad-
jukken met 20 tot 26 deelblaadjes en zonder

Toona sinensis, winterbeeld

Toona sinensis 'Flamingo'

Toona sinensis 'Flamingo', uitlopend blad

Toonboom bij Toon Ebben

Op de recent compleet nieuw uitgevoerde daktuin van Boomkwekerij Ebben staan een aantal meerstammige Toona's

topblad. Deze hebben dezelfde vorm als bij de soort. Bij uitlopen zijn ze intens oranje, om via groengeel uiteindelijk glanzend lichtgroen te kleuren. In de herfst kleurt het blad licht- tot diepgeel. De kleine, eveneens onaangenaam geurende bloemen verschijnen in grote plu-

men. Na de bloei vormen zich houtige doosvruchten als bij de soort. Het is een schitterende boom met een nog groter toepassingsgebied dan de soort.

Toona ciliata var. *tashkentensis*

De soort *ciliata* is de meest verspreide *Toona* op aarde en ook de makker met de meeste (tientallen) geografische vars binnen de botanische bandbreedte van de soort.

Het natuurlijk verspreidingsgebied van de meeste species ligt in de gematigde en sub-

tropische klimaatzones in Chinese provincies zoals Hubei, Shaanxi, Yunnan en Guangdong. Ook zijn er makkers te vinden in de noordelijke berggebieden van Pakistan, Oezbekistan, India en Bhutan. De species groeit daar in valleien, hellingbossen en in de buurt van rivieren, maar ook in het hooggebergte. De boom komt voor tot op circa 2800 m boven zeeniveau. De var *tashkentensis* is naast *Toona sinensis* en zijn cv 'Flemingo' een zeer onbekende, maar daarom niet minder bruikbare species in onze omgeving. De boom is uit zaad geselecteerd en in cultuur gebracht vanuit de botanische tuinen van de universiteit van Tasjkent, de hoofdstad van Oezbekistan.

Afsluitend

Dat was het weer, waarde vrienden en volgers van dit feuilleton. Wederom een bijzonder geslacht van een bijzondere familie, maar helaas ook zeer onbekend, vandaar dat deze species nauwelijks toegepast worden in de openbare ruimte.

Voor de boombeheerders in de lezersschare is het goed te weten dat *Toona sinensis* en *Ailanthus altissima* enige gelijkenis vertonen!

Groet,

DGA Mauritz Adviseurs & Taxateurs BV.

Toona sinensis winterbeeld

BE SOCIAL
Scan, lees & deel!